

ПОЗИЦІЯ РУХУ НЕПРИЄДНАННЯ СТОСОВНО РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

МАТЬОВКА М.П. (Ужгород)

У міжнародні відносини періоду Другої світової війни важливою подією увійшла Тегеранська конференція на вищому рівні голів держав та урядів США, СРСР і Великої Британії, яка відбулася у грудні 1943 року [1]. На ній, крім багатьох воєнних проблем, обговорювалися питання післявоєнного облаштування світу. Керівники трьох держав Ф.Рузвельт, Й.Сталін, У.Черчіль дійшли висновку, що для збереження миру, недопущення військових конфліктів, поглиблення економічного, науково-технічного, культурного співробітництва необхідно узаконити створення міжнародної організації. 26 червня 1945 року в м. Сан-Франциско представники 50-ти країн світу підписали Статут ООН [2]. Серед його положень найбільш вагомими є такі статті:

Стаття 1. Організація Об'єднаних Націй має на меті:

- підтримувати міжнародний мир та безпеку і з цією метою здійснювати ефективні колективні заходи для запобігання і усунення загрози миру та придушення актів агресії або інших порушень миру і проводити мирними засобами у згоді з принципами справедливості та міжнародного права улагодження та розв'язання міжнародних суперечок і ситуацій, що можуть призвести до порушення миру;

- розвивати дружні стосунки між націями на основі поваги принципу рівноправності та самовизначення народів, а також вживати інші відповідні заходи для зміцнення загального миру;

- здійснювати міжнародне співробітництво у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру в заохоченні та розвитку прав людини і основних свобод всіх без розрізнення раси, статі, мови та релігії;

- бути центром узгодження дій для досягнення спільних цілей.

Стаття 2. Для досягнення цілей, означених у статті 1, організація та її члени діють відповідно до таких принципів:

- організація заснована на принципі суверенної рівноправності всіх її членів;

- всі члени ООН сумлінно виконують прийняті на себе за цим Статутом зобов'язання, щоб забезпечити їм усім в сукупності права та привілеї, що випливають з належності до складу членів організації;

- всі члени Організації Об'єднаних Націй розв'язують свої міжнародні суперечки мирними засобами таким чином, щоб не піддавати загрозі міжнародний мир, безпеку та справедливість;

- всі члени Організації Об'єднаних Націй утримуються в їхніх міжнародних відносинах від загрози або її застосування проти територіальної недоторканості або політичної незалежності будь-якої держави, так і якимось іншим чином, несумісним з цілями Організації Об'єднаних Націй;

- всі члени Організації Об'єднаних Націй надають їй всіляку допомогу та підтримку у всіх діях, що вживаються нею згідно з цим Статутом, та утримуються від надання допомоги будь-якій державі, проти якої Організація Об'єднаних Націй вживає дії превентивного або примусового характеру;

- нинішній Статут ні в якій мірі не дає Організації Об'єднаних Націй права на втручання у справу, що по суті входить у внутрішню компетенцію будь-якої держави, і не вимагає від членів Організації представляти такі справи на вирішення за порядком нинішнього Статуту; проте цей принцип не порушує застосування примусових заходів на підставі розділу VII [3].

Отже, міжнародна конференція в Сан-Франциско де-юре закріпила створення Організації Об'єднаних Націй, до складу якої у кінці 90-х років входило 185 країн.

Рух неприєднання з Першої організаційної конференції голів держав і урядів країн-учасниць Саміту на вищому рівні (м. Белград, 1-6 вересня 1961 р.) визнав ООН універсальною організацією, покликаною сприяти миру і безпеці широким міжнародним співробітництвом.

На конференції одностайну підтримку отримала декларація ООН «Про надання незалежності колоніальним країнам та народам», прийнятій XV сесією Генеральної Асамблеї ООН 14 грудня 1960 року [4]. Учасники Першої конференції позаблокових держав обговорили питання про право народів і націй на самовизначення, ліквідацію колоніалізму і неокolonіалізму, повагу суверенітету і територіальної цілісності країн. У підсумковому документі «Декларації голів держав і урядів позаблокових країн» підтверджена необхідність «...ліквідації будь-якого виду колоніальної окупації».

недопустимості дислокації іноземних військ на території суверенних держав [5]. Разом з тим, учасники Белградського саміту висловили побажання світовому співтовариству «... працювати над удосконаленням структури Секретаріату ООН з метою рівнозначного підходу до проблем країн Азії, Африки і Латинської Америки [6].

Отже, уже на початковому етапі діяльності Рух неприєднання поділяв погляди ООН стосовно характеру міжнародних відносин, розробки концепції міжнародно-правового прагнення народів до свободи і національного ідентитету.

Друга конференція країн Неприєднання (м. Каїр, 5-10 жовтня 1964 р.) знаменна тим, що на ній були розглянуті життєвоважливі для людства питання в контексті ролі ООН і Руху неприєднання у міжнародних відносинах періоду «холодної війни». Зокрема, учасники Каїрського саміту обговорили проблеми мирного співіснування і позицію ООН щодо вирішення спірних питань на основі принципів ООН, розвиток міжнародних економічних зв'язків і місце в них ООН. У «Програмі за мир і міжнародне співробітництво» викладена позиція Руху неприєднання по відношенню до ООН і наголошено на необхідності підвищення ефективності роботи усіх її підрозділів.

Визначаючи вплив Організації Об'єднаних Націй на міжнародні відносини доби «холодної війни», – відзначено у Програмі, країни Неприєднання разом з тим, вважають за доцільне працювати у напрямку підвищення ефективності роботи і ролі Генеральної Асамблеї у цілому [7]. Одночасно країни Неприєднання висловились за рівноправне географічне представництво в ООН, яке не витримане, що не сприяло її адекватному реагуванню на виклики часу. Учасники Другої конференції запропонували ввести у практику роботи ООН постійні наради на рівні міністрів закордонних справ для підготовки порядку денного засідання Генеральної Асамблеї, рішень з найбільш болючих питань людства [8].

Активно обговорювалась проблема підвищення ролі ООН у міжнародних відносинах на Третій конференції голів держав і урядів країн-учасниць Руху неприєднання (м. Лусака, 8-10 вересня 1970 р.) у порядок денний було включено питання про посилення Організації Об'єднаних Націй та її ролі у виконанні завдань Другої декади розвитку країн Азії, Африки і Латинської Америки. Підтвердивши принципи і мету ООН країни Руху неприєднання висловили незадоволення її діяльністю і, насамперед, у вирішенні проблеми боргів, тиску на неприєднання з боку наддержав, контролю зі фінансовою діяльністю

міжнародних інституцій і таке інше. З посиленням взаємозалежності у світі, – відзначено у Резолюції про Об'єднані Нації, – регіональне економічне і технологічне співробітництво стало складовою міжнародних відносин. Тому об'єктивно – роль у них ООН повинна суттєво посилитися [9].

У 1970 році Організація Об'єднаних Націй відзначала 25-річний ювілей. З нагоди цієї дати відбулось засідання Міністрів закордонних справ країн-учасниць Руху неприєднання. Відзначивши позитивну роль ООН у міжнародних відносинах міністри одночасно звернули увагу на необхідності:

- підвищення ефективності ООН у вирішенні складних політичних та економічних проблем людства;
- удосконалення форм впливу ООН на міжнародне співжиття;
- посилення ролі Генеральної Асамблеї і Ради Безпеки ООН у збереженні миру і безпеки;
- ширшому залученню регіональних організацій до вирішення проблем військових конфліктів, розброєння, боргів, екології та інше;
- прийняття нових членів ООН, зокрема Китайської Народної Республіки [10].

Досить нагадати, що у повоєнний період відбулося біля 100 військових конфліктів, в яких загинуло близько 20 млн. чоловік [11]. У збройних конфліктах приймало участь більше 100 держав, у тому числі і країни Руху неприєднання. Тому одним із актуальних завдань ООН було і залишається їх розв'язання на основі Статуту цієї міжнародної організації.

Питання реформування структури ООН з врахуванням реалій 70-х років розглядалися на Четвертій конференції позаблокових держав (м. Алжир, 5-10 вересня 1973 р.) [12]. У цей період країни Неприєднання активно працювали над розробкою концепцій нового міжнародного економічного порядку (НМЕП). Її зміст полягав у реформуванні міжнародних економічних відносин. Лідери країн Азії, Африки та Латинської Америки вважали, що економічна прірва між індустріально розвинутою Північно і країнами, що розвиваються, зберігається завдяки нерівноправним економічним відносинам, дискримінації у торгівлі [13]. Голови держав і урядів країн-учасниць Руху неприєднання, – говориться в Економічній декларації Алжирського саміту, – оцінюють сьогодишню економічну ситуацію як таку, що не сприяє прогресу в економіці, науці і техніці держав «третього світу». Відчутно зменшилась частка країн, що розвиваються, у світовій торгівлі. Якщо у 1960 році вона становила 21,3%, то у 1970 році тільки

17,6% [14]. Це, в свою чергу, вплинуло на життєвий рівень населення. Так, прибуток на душу населення у високоіндустріальних державах становив 5.100 американських доларів, тоді як у афро-азіатських та латиноамериканських країнах тільки 130-150 доларів [15].

Учасники Четвертої конференції висловили незадоволення діяльністю ООН, вважаючи, що вона ініціює велику кількість економічних проєктів, не враховуючи в них інтереси країн Азії, Африки і Латинської Америки. Зокрема, була піддана критиці програма Першої декади розвитку, яка проводилась в рамках ЮНКТАДУ, а також ГАТТ з торгівлі. Високу інфляцію, ріст боргів, нееквівалентну торгівлю, низький життєвий рівень вони пояснювали невірною стратегією ЮНКТАДУ, устремлінням не вступати у конфлікт з розвинутими державами, небажанням захищати інтереси країн, що розвиваються. Вихід із такої ситуації позаблокові країни вбачали у реформуванні підрозділів ООН і підвищення ефективності їх роботи. Важливу роль у цьому, на думку Руху неприєднання, повинна відіграти ФАО. ЮНКТАД, ГАТТ, Група-77, а також Рада Безпеки та Генеральна Асамблея ООН. Названі організації мали виконувати функції координаторів співробітництва у таких галузях як торгівля, фінанси і промисловий розвиток, технологія і виробництво товарів широкого народного вжитку [16]. Такі ідеї були розроблені у Програмі розвитку, прийнятій на засіданні Міністрів закордонних справ країн Неприєднання у м. Джорджтаун 8-12 серпня 1972 року [17] і отримали одностайне схвалення на П'ятій конференції голів держав і урядів країн-учасниць Руху неприєднання (м. Коломбо, 16-19 серпня 1976 р.) у Політичній та Економічній декларації країни Неприєднання висловили своє ставлення до діяльності ООН, її підрозділів та бачення підвищення ефективності роботи у міжнародних відносинах другої половини 70-х років. Аналіз названих документів засвідчує, що у поглядах на місце і роль ООН в міжнародних відносинах в Русі неприєднання відбулася відчутна еволюція. Зокрема, лідери позаблокових держав звинувачували ООН у пасивності при вирішенні таких проблем, як врегулювання військових конфліктів, боротьба за скорочення зброї та встановлення довіри у воєнній сфері, зміцнення гуманітарного і правового аспектів безпеки, допомога слабозвинутим країнам [18]. У виступах на П'ятій конференції зазначалось, що ООН не є координуючим центром при розробці перспективних форм співробітництва між країнами на регіональному і субрегіональному рівнях.

Вона, – відзначено у Політичній декларації, – не стала загальносвітовим центром швидкого реагування на надзвичайні ситуації, які виникають у 70-х роках [19]. Позаблокові держави вбачали таку ситуацію у нездатності ООН пристосуватися до реалій 70-х років. Вони ініціювали спробу перерозподілити повноваження між Радою Безпеки і Генеральною Асамблеєю на користь останньої. Незважаючи на те, що ініціатива країн Неприєднання не була підтримана впливовими членами ООН і, насамперед, США, Францією, Великобританією, вона свідчення появи різних підходів до оцінки діяльності цієї міжнародної організації і устремління перетворити її у високоефективну, небюрократичну, яка би працювала на випередження, оперативно реагуючи на виклики другої половини ХХ століття [20].

Отже, у 60-70-х роках країни-учасниці Руху неприєднання вважали, що ООН може виконати свою роль тільки адаптувавшись до нових умов, шляхом підвищення ефективності роботи усіх її підрозділів у процесі реформування Організації в цілому. При цьому позаблокові держави виходили з того, що перетворення у структурах ООН не повинні зашкодити тому позитивному, що було напрацьовано Організацією за попередні роки.

Питання реформування ООН та її підрозділів були предметом обговорення на Восьмій конференції голів держав та урядів країн-учасниць Руху неприєднання (м. Хараре, 1-6 вересня 1986 р.) зокрема, у виступі Президента Зімбабве Роберта Мугабе підкреслено, що позаблокові держави повинні підтримати ініціативи ООН, спрямовані на зміцнення миру, роззброєння, заборону ядерних випробувань та ліквідацію іноземних військових баз [21]. З іншого боку, Р.Мугабе відзначив, що Рух неприєднання, являючись антитезою сили і домінації, повинен відігравати більш активну роль у міжнародних відносинах і організаціях.

З цієї метою позаблокові держави мають працювати у напрямку зміцнення їх єдності при вирішенні глобальних політичних, економічних та культурних питань, а також посилення позицій в ООН. Цьому у значній мірі сприяють зміни, які сталися в міжнародних відносинах кінця століття, – зауважив Р. Мугабе у доповіді на Восьмому саміті країн Неприєднання [22]. Президент Зімбабве вніс пропозицію про доцільність створення спеціального координуючого органу зовнішньополітичної діяльності Руху неприєднання, а також збільшення членів Ради Безпеки ООН за континентальним принципом. Позаблокові держави, наголосив

Р. Мугабе, – повинні мати свого представника в Раді Безпеки для захисту інтересів країн Азії, Африки та Латинської Америки [23]. Незважаючи на те, що ініціатива Р. Мугабе не була підтримана більшістю учасників Восьмої конференції – це була перша відкрита спроба довести об'єктивну необхідність реформування ООН та її підрозділів і пристосування діяльності до умов багатополярних міжнародних відносин [24].

Початок 90-х років ознаменований припиненням «холодної війни», розпадом СРСР та світової соціалістичної системи, перетворенням міжнародних відносин з багатополярних у монополярні. За вдалим висловом колишнього Генерального секретаря ООН Бутроса Галі «епоха «холодної війни» не тільки спотворила принципи колективної безпеки, передбачених Статутом, але і нанесла великої шкоди співробітництву з метою розвитку» [25].

Разом з тим, 70-80 відсотків діяльності Організації Об'єднаних Націй проводить у таких напрямках, як удосконалення і пошук нових форм співробітництва, охорона довкілля, кодифікація міжнародного права, демократизація міжнародних відносин та науково-технічна допомога [26].

Це свідчить про те, що в сучасних міжнародних відносинах жодна держава та її уряд не в силах протистояти, а тим більше вирішувати поодиночі проблеми кінця ХХ століття. За таких обставин на Організацію Об'єднаних Націй у ХХІ столітті випадає велика відповідальність. Вона покликана стати об'єднуючим центром протидії глобальним викликам цивілізації, допомозі у вирішенні війни та локальних конфліктів, сприянні соціальному прогресу, захисту прав людини і гідності людської особистості [27]. З іншого боку, ніщо не зможе зрівнятися з глобальною системою Організації Об'єднаних Націй по збору інформації та здійсненню конструктивної діяльності. Наприклад, тільки ООН у силі скликати нараду міністрів і голів держав або урядів усіх країн світу для вивчення складних питань і розробки комплексних заходів їх виконання. Голови держав і урядів, – відзначено у «Посланні з Джакарти» – дійшли висновку, що Організація Об'єднаних Націй найефективніший і найавторитетніший міжнародний форум для вирішення питань миру і безпеки, дотримання прав людини, розвитку рівноправних і взаємовигідних економічних відносин у глобальному масштабі [28].

Отже, на Десятій конференції голів держав та урядів (м. Джакарта, 1-6 вересня 1992 р.) країни-учасниці Руху неприєднання підтвердили роль ООН, як одного з ключових елементів

міжнародного співробітництва, покликаного відіграти унікальну роль у забезпеченні еволюційного переходу від блокової конфронтації до багатополярності, економічної взаємозалежності та демократизації міжнародних відносин. Лідери позаблокових країн підтвердили підтримку Руху неприєднання принципу, консенсусу, який засвідчує, що ООН у змозі виконувати свою місію тільки адаптувавшись до нових умов, шляхом підвищення ефективності роботи усіх підрозділів у процесі реформування Організації в цілому [29]. Країни неприєднання, – підкреслили учасники Десятого саміту, – повинні бути активними в діяльності цілої низки робочих груп, затверджених Генеральною Асамблеєю ООН, у яких обговорюються конкретні аспекти реформ. Позаблокові країни підтримали ідею про те, що у Секретаріаті ГА ООН були пропорційно представлені регіони, а також аби 30% його складу становили жінки [30].

Аналіз міжнародних відносин постхолодної доби засвідчує, що припинення блокової конфронтації не привело до повного торжества в них демократичних принципів. Разом з тим, закінчення «холодної війни» стало відправним моментом боротьби за побудову стабільного і передбачливого світу на глобальному рівні. Одночасно, в кінці ХХ століття різко розширилась зона регіональних конфліктів, хвиля тероризму, набула поширення зброя масового ураження [31]. Тому зрозумілим є устремління реформувати Раду Безпеки, яка у відповідності із Статутом ООН несе головну відповідальність за підтримку міжнародного миру та стабільності. Перелічені проблеми були стрижнем порядку денного Одинадцятої конференції голів держав і урядів країн-учасниць Руху неприєднання (м. Картахена, 18-20 жовтня 1995 р.), відзначивши якісний ріст ООН (з 51 країни-засновника до – 185 у 1997 році), країни Неприєднання висловились за те, щоби ООН не була гігантською організацією, яка би займалась всіма проблемами людства. Це було би контрпродуктивно. Організація Об'єднаних Націй повинна бути балансиrom між глобально життєвими інтересами Співдружності націй з одного боку, і більш вузькою, захищаючи інтереси окремих держав або груп з другого, – наголошено у підсумковому документі Одинадцятої конференції «Заклику з Колумбії» [32]. У зв'язку з цим, позаблокові держави підтримували ініціативу окремих індустріально-розвинутих країн, «генераторів» реформування ООН, про ліквідацію права вето, яким наділені держави – постійні члени Ради Безпеки і збільшення числа цього учасників. Одночасно значна кількість

Р. Мугабе, не була підтримана більшістю країн Неприєднання;

– другий етап пов'язаний з еволюцією міжнародних відносин і, як наслідок, зміною поглядів країн Неприєднання на місце та роль в них ООН у постхолодну добу;

– у XXI столітті Рух неприєднання вбачає в ООН універсальну організацію, здатну стати стимулятором структурних змін у світовій економіці, інструментом розробки міжнародно-правових підвалин формування нового світопорядку;

– у постконфліктний період ООН, на думку Руху неприєднання, повинна тримати руку на пульсі регіональних і субрегіональних конфліктів з метою активної участі у превентивній миротворчості;

– для цього, вважають країни Неприєднання, доцільно розширити права ООН у справі використання блакитних шоломів для миротворчих операцій;

– Рух неприєднання підтримує ідею реформування Секретаріату та Ради Безпеки ООН, але виступає проти зміни Статусу – станового хребта Організації Об'єднаних Націй;

– реформована Організація Об'єднаних Націй повинна сфокусувати свою діяльність на політичну і фінансову підтримку афро-азійських та латиноамериканських країн з метою їх прискореного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матьовка М.П. Рух неприєднання в контексті міжнародних відносин (60-90-ті роки ХХ ст.). – Ужгород, 1997. – С. 62.
2. Организация Объединенных Наций. Сборник документов. – М., 1981. – С. 144.
3. Хрестоматия по новейшей истории. – М., 1981. – Т. III. – Ч.1. – С. 142.
4. Матьовка М.П. Рух неприєднання в контексті міжнародних відносин ... – С. 64.
5. Skupovi nesvrstanih zemalja. 1961-1974. Dokumenti. – Beograd, 1974. – S. 32.
6. Ibid. – S. 36.
7. Ibid. – S. 85.
8. Ibid.
9. Ibid. – S. 132.
10. Ibid. – S. 154.
11. Орлов А., Спириин Д. Грядущие рубежи ООН // Международная жизнь, 1997. – №6. – С. 54.
12. Матовка М.П. Рух неприєднання: стан і перспективи розвитку (60-90-ті роки ХХ ст.). – Ужгород, 1998. – С. 147.
13. Novi medunarodni ekonomski poredak. Dokumenti. – Beograd, 1983. – S. 11/
14. Skupovi nesvrstanih zemalja. 1961-1974. Dokumenti. – Beograd, 1974. – S. 203.
15. Vrhunec M. Osnove i perspektive upostavljanja novog medunarodnog ekonomskog poretka (NMEP) // Medunarodni problemi, 1978. – №1. – S. 46.
16. Skupovi nesvrstanih zemalja. 1961-1974. Dokumenti. – Beograd, 1974. – S. 213.
17. Ibid. – S. 159.
18. Бутрос Бутрос Гали. Демократизация мировой политики возможна, если в мире будет 10-20 активных государств // Международная жизнь. – 1996. – №8. – С. 6.
19. Documents of the Gathering of the Non-Aligned countries. 1956-1989. – Vol. I. – Beograd, 1989. – P. 143.
20. Примаков Е. Многополярный мир и ООН // Международная жизнь., 1997. – №10. – С.8.
21. Mugabea R. Naslede Beograda // Medunarodna politika, 1989. № 875. – S. 19.
22. Ibid.
23. Ibid.
24. Асамоах О. Неприсоединившиеся на рубеже ХХ и ХХІ веков // Международная политика, 1989. – № 875. – С. 2.
25. Бутрос Бутрос Гали. Укрепление потенциала Организации Объединенных Наций // МЭМО. – 1993. – №4. – С. 11.
26. Бутрос Бутрос Гали. Радикальные преобразования в мировой системе после окончания холодной войны, естественно, находят отражение в деятельности ООН // Международная жизнь, 1996. – №5. – С. 3.
27. Орлов А., Спириин Д. Названа праця. – С. 52.
28. Nesvrstanost u posthladnoratovskoj eri. Dokumenti. – Beograd, 1996. – S. 29.
29. Ibid. – S. 32.
30. Ibid. – S. 33.
31. Примаков Е. Международные отношения накануне ХХІ века: проблемы и перспективы // Международная жизнь. 1996. – № 10. – С. 3.
32. Nesvrstanost u posthladnoratovskoj eri. Dokumenti. – Beograd, 1996. – S. 148.
33. Горелик А. ООН. Противоречивый юбилей // Международная жизнь, 1996. – № 3. – С. 68.
34. Final Document XII NAM Summit. Durban. 29 August. – 3 September 1998. – Durban, 1998. – P. 13.
35. Ibid.
36. Ibid. – P. 16.

37. Петровский В. Геозкономика и политика // Международная Жизнь, 1997. №10. – С. 4.
 38. Орджоникидзе С. В начале второго пятидесятилетия ООН // Международная жизнь, 1997. №1. – С. 47.
 39. Крылов Б. ООН и права человека // Международная жизнь, 1997. №8. – С.88.
 40. Коксев М. Агентство в системе ООН // Международная жизнь, 1997. № 7. – С. 37.
 41. Робітнича газета. – 2000. – 7 вересня.
 42. Там само. – 8 вересня.
 43. Там само.

SUMMARY**THE POSITION OF THE NON-ALIGNMENT MOVEMENT ABOUT THE TRANSFORMATION OF THE UNITED NATIONS ORGANIZATION**

Matjovka N. (Uzhhorod)

In the article the role of the Non-Alignment Movement in the second half of the XX-th century is analyzed. The project of the U.N. reform is demonstrated by the documents of the Conferences of the head of the states and government. A range of the non-published documents are for the first time introduced for the scientific use.

РЕЗЮМЕ**ПОЗИЦИЯ ДВИЖЕНИЯ НЕПРИСОЕДИНЕНИЯ ОТНОСИТЕЛЬНО РЕФОРМИРОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ**

Матєвка Н.П. (Ужгород)

В статье исследуются проблемы реформирования Организации Объединенных Наций и позиция Движения неприсоединения. На значительном материале, который вводится в научный оборот впервые, комплексно рассмотрена данная проблема.

ЗУСТРІЧ ДЖЕЙМСА МУНІ З КАНЦЛЕРОМ НІМЕЧЧИНИ АДОЛЬФОМ ГІТЛЕРОМ – СПРОБА МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ (4 березня 1940 року)

ЖИЛЕНКО Р.В. (Ужгород)

У вітчизняній історичній літературі існує чимало спекуляцій навколо американських спроб мирного врегулювання в період дивної війни (в західній літературі «телефонної війни» – Авт.) взагалі, і місії Джеймса Муні зокрема. Їх суть зводиться до того, що США намагались врегулювати конфлікт в Європі, спрямувавши агресію країн «осі» проти Радянського Союзу [1]. Американська історіографія обмежується лише поясненням того, що поїздка здійснювалась виключно з метою зібрати інформацію для президента та держдепартаменту. Справжню мету візиту неможливо визначити без його розгляду в контексті ситуації, яка склалась на той період в Європі і самих Сполучених Штатах.

З початком Другої світової війни США

заявили про свій нейтралітет [2]. Однак разом з повідомленнями з Європи дуже швидко приходило розуміння того, що країні не вдасться уникнути втягнення до конфлікту, що розвивався. В даній ситуації для США очевидними ставали дві перспективи. Країна могла зробити ставку на відверту допомогу всіма можливими засобами союзникам (Великобританії і Франції – Авт.). Такий хід, з одного боку, давав можливість США «відсунути» війну від своїх берегів руками союзників, а з другого – зробити їх до певної міри залежними від американських поставок. Дуже швидко виявилась неефективність такого підходу. Нейтральне законодавство зробило допомогу слабкою (заборона на продаж зброї і т.п. – Авт.), населення країни